

Visie Hoger Onderwijs Deventer

Deventer, 30 september 2010

Geert Grote

Geert Grote (geboren in oktober 1340 te Deventer uit welvarende ouders) was een Nederlands godgeleerde, schrijver en boeteprediker. Over zijn jeugd en vroege opleiding is weinig tot niets bekend. Hij was 1368 tot 1374 Kanunnik van de Dom van Aken en van 1371 tot 1374 had hij een kanunniksplaats bij de Utrechtse Dom. Aanvankelijk leidde hij een losbandig leven, maar onder invloed van Henry Æger of Calcar en Jan van Ruysbroek en na een ernstige ziekte in 1372 besloot hij een meer ascetische levenswijze te gaan voeren. Van 1374 tot 1377 woonde derhalve hij bij de kartuizers van Monnikhuizen bij Arnhem om hun leefwijze te bestuderen. Geert Grote werd in 1379 te Utrecht tot diaken gewijd en hield vanaf dat moment boetepreken in vele Noord-Nederlandse steden, bijvoorbeeld tegen als gehuwden levende priesters (synode van 1383) en kloosterlingen met bezit.

Hij verzamelde als gevolg van zijn preken een groep volgelingen om zich heen, de Moderne devoten. Hieruit ontstonden uiteindelijk de Broeders Des Gemenen Levens en de Congregatie van Windesheim . De leden van deze Broederschap legden geen monniksgelofte af, maar woonden samen in kleine kloosters (Windesheim bij Zwolle, vandaar de naam) of broederhuizen. De term 'gemeen' heeft hier de betekenis 'gezamenlijk', aangezien men gemeenschap van goederen voorstond. Zij predikten een praktische vroomheid. Hun invloed op het geestesleven in Nederland en Noordwest-Duitsland was groot tot aan de Reformatie. Ook de theoloog Thomas a Kempis kan tot deze groep gerekend worden. De Bisschop kon hun rigoreuze opvattingen echter niet waarderen en vaardigde voor diakens een preekverbod uit. Door persoonlijk contacten wist Geert Grote, die onder meer een boek schreef over het huwelijk, toch nog zielen te winnen.

Grote overleed op 20 augustus 1384 aan de Pest, eveneens in Deventer. Van Geert Grote zijn met name preken en gebeden overgeleverd. Een aantal van zijn gebeden kreeg zo'n weerklink dat ze in vrijwel alle getijdenboeken werden opgenomen. In zijn tractaat Contra turrim Traiectensem protesteert hij tegen de bouw van de Domtoren te Utrecht, die volgens hem enkel de ijdelheid streede, en daarnaast in hoofdzaak bewondering van bezoekers zou trekken. Deze tekst werd pas in de jaren zestig van de twintigste eeuw ontdekt. Er zijn slechts enkele handschriften van bekend, zodat men mag aannemen dat hij tamelijk alleen stond met deze kritiek.

Bestuurssamenvatting

Hoofdstuk 1.

Het Hoger Onderwijs (HBO en Universiteit) is wenselijk en nodig voor de stad en regio. Deventer heeft ambities, die parallel lopen met de rijksambities inzake HO: een kwalitatieve en kwantitatieve groei. Verder beschrijven we de Deventer traditie als HO stad, die waardevol is.

Hoofdstuk 2.

We lichten de historie van het HO in Deventer toe. HO is in Deventer aanwezig vanaf de middeleeuwen. HO en het intellectuele klimaat van Deventer gaan dus al eeuwen hand in hand, en dat moet zo blijven! HO is stimulerend voor de economie, de ontwikkeling van mensen. De wens tot innovatie kan niet zonder HO. HO zorgt ook voor binding van jongeren aan Deventer en de regio en de uitstraling daarvan!

Hoofdstuk 3.

We verkennen de kansen van het HO in Deventer en de Stedendriehoek. Daarbij kijken we ook naar bedreigingen, waaronder concurrentie binnen de regio. We geven een blik op de mogelijke groei van het aantal studenten, die is redelijk! We kijken naar de kansen van de kwalitatieve groei van HO en zien die voornamelijk in de groei van master opleidingen bij Saxion. Meer master opleidingen bieden de stad, de regio en de studenten duidelijk meer perspectief.

Hoofdstuk 4.

We beschouwen het nut van HO voor het bedrijfsleven. Er zijn impulsen voor de versterking van de lokale economie en de kwalitatieve groei van de arbeidsmarkt. Verder gaat het om binden en bruggen slaan. Binden: het is een uitdaging om de talenten van het HO vast te houden in de Stedendriehoek. Bruggen slaan: het zorgen dat de kennis en ervaring van het HO en het bedrijfsleven in een actief uitwisselingsproces komen is van eminent belang. Deventer wil daar een actieve rol in vervullen!

Hoofdstuk 5.

We kijken over de landsgrens. Veel buitenlandse studenten komen leren in Deventer. Dat was zo en dat is zo, van de Latijnse School via het koloniale landbouwonderwijs naar Saxion en private initiatieven! We onderzoeken mogelijkheden om die band na de studie vast te houden om de economische relatie met hen en de Stedendriehoek tot wederzijds voordeel te bestendigen.

Hoofdstuk 6.

Naast publiek gefinancierd HO ontstaan er ook privaat gefinancierde HO initiatieven. Zowel binnen als buiten Saxion. Deventer kan en zal zich inzetten om een attractieve vestigingsplaats voor HO te blijven.

Erasmus

Erasmus werd geboren op 27 oktober, waarschijnlijk in het jaar 1466, 1467 of 1469. Zijn doopnaam dankt Erasmus aan de in de 15de eeuw populaire heilige Erasmus van Formiae. Tussen 1473 en 1478 was Erasmus leerling van de parochieschool - de voorloper van de Latijnse school en het Coornhert Gymnasium - in Gouda, waar hij les kreeg van zijn oom Pieter Winckel (de latere onderpastoor van de Sint-Janskerk).[2] Het is in deze periode dat Erasmus in Utrecht, hoofdstad van het gelijknamige bisdom, les zou krijgen in o.a. muziek bij de zangmeester en componist Jacob Obrecht. Al voor 1478 volgde hij de lessen aan de Latijnse school te Deventer, sub-hoofdstad van het bisdom Utrecht, die na die in Zwolle bekend stond als de beste onderwijsinstelling van de noordelijke Nederlanden. Hij kreeg daar eerst typisch middeleeuws onderwijs met relatief veel Latijn. Vanaf 1483 was de humanist Alexander Hegius rector van de Deventer school. Hier zag en hoorde Erasmus ook Rudolf Agricola, die hij zijn leven lang als een voorbeeld en inspirator is blijven zien. Voor 1485 verliet Erasmus Deventer zonder de schoolopleiding voltooid te hebben.

In 1506 vertrok Erasmus voor drie jaar naar Italië. Op de terugweg (richting Engeland) schreef hij zijn Lof der Zotheid. Door uit te gaan van een zot als spreker kon hij in deze declamatio de spot drijven met de misplaatste ernst waarmee alle mensen, ongeacht beroep, stand, of positie, hun eigen belangen najoegen, en de groteske kortzichtigheid, waarmee zij klaar stonden met hun oordeel over elkaar. De kopij van de Adagia-herdruk kwam per abuis bij de Bazelse drukker Froben terecht. Erasmus vond diens werk zo keurig dat hij naar Bazel reisde en daar ook zijn twee grote filologische werken, de tweetalige uitgave van het Nieuwe Testament en zijn editie van de brieven van de kerkvader Hiëronymus, schreef (vertaalde) en uitgaf. Bij zijn terugkeer werd hij benoemd tot raadsheer van Karel V en vestigde hij zich in de Nederlanden (1516-1521) waar hij in Antwerpen, Brugge, Leuven en Mechelen verbleef. In 1521 woonde hij ook enige tijd in Anderlecht, als de gast van zijn vriend Pieter Wyckman. Tijdens deze Nederlandse periode vervulde Erasmus het plan van zijn vriend Jeroen van Busleyden, de stichting van het Leuvense Collegium Trilingue. Dit college zou bijdragen tot de verspreiding van Erasmus' opvattingen over de studie van de klassieke talen.

Erasmus onderhield een uitgebreide briefwisseling met verschillende vooraanstaande humanisten, waaronder Viglius van Aytta. De laatste jaren van zijn leven bracht hij door te Freiburg im Breisgau in Duitsland. In 1535 keerde hij terug naar Bazel in Zwitserland, waar hij een jaar later op 70-jarige leeftijd overleed.

Erasmus overleed op 12 juli 1536 in Bazel. Zijn graf is daar te vinden in de Münster van Bazel ofwel domkerk. Zijn laatste woorden waren volgens de overlevering: 'Lieve God'.

1. Inleiding

Het Hoger Onderwijs (HBO en Universiteit) is wenselijk en nodig voor de stad en regio. Deventer heeft ambities, die parallel lopen met de rijksambities inzake HO: een kwalitatieve en kwantitatieve groei. Verder beschrijven we de Deventer traditie als HO stad, die waardevol is.

Deventer heeft ambities op het gebied van hoger onderwijs. We willen meer hoger opgeleiden, we willen dat toptalenten zich tot voortrekkers ontwikkelen en dat kan ook als het onderwijs de studenten tot excellentie stimuleert. Niet alleen Deventer wil dat, ook het rijk heeft deze ambities uitgesproken.

De ambities van Deventer zijn verder verwoord in de Toekomstvisie 2030. Daarin wordt Deventer neergezet als een stad, waarin beschikbare kennis snel omgezet wordt in praktisch handelen. Dit kan allen als de bovengenoemde ambities waargemaakt gaan worden. Hoger onderwijs in Deventer is van groot belang voor de uitstraling van regio en stad, voor de diversiteit van zijn bevolking en voor de in standhouding van zijn cultuur. Daarom is het een ambitie van de gemeente om ook het academisch onderwijs binnen de grenzen uit te breiden.

De laatste tien jaar heeft de gemeente Deventer te maken gehad met verschillende ontwikkelingen in het lokale hoger beroepsonderwijs:

- Saxion heeft plannen gehad om de locatie Deventer deels te verruilen voor de locatie Apeldoorn.
- Saxion is nog steeds groeiend qua aantal studenten in Deventer, van 5.000 in 2005 naar ongeveer 7.000 nu.
- Er is de mogelijkheid om in Deventer een toenemend aantal master opleidingen te volgen
- Er is geëxperimenteerd met de Academia Vitae. Dit liberal arts college heeft in 2010 faillissement aangevraagd.
- De hogeschool Wittenborg is naar Apeldoorn verhuisd.
- Er zijn activiteiten aangekondigd van het Webster University Leiden en Academy for Leadership.
- De ontwikkeling van de Geert Grote Universiteit.
- Hogeschool Larenstein (De voormalige koloniale landbouw hogeschool) heeft Deventer definitief verlaten.

Dit zijn zaken die invloed hebben gehad op het onderwijsaanbod in de gemeente Deventer. De gemeente heeft in deze situaties gereageerd vanuit het perspectief dat de onderwijsinstelling behouden moest blijven voor de stad of binnen de poorten moest worden gehaald. Een overkoepelende visie op de mogelijkheden voor het hoger onderwijs in Deventer ontbreekt tot nu toe. Daarmee ontbreekt een kader dat de gemeente kan gebruiken om de ontwikkelingen gericht te sturen, kansen beter te benutten en bedreigingen vroegtijdig te keren. Om dit kader vast te stellen moeten we de volgende vragen beantwoorden:

- Waarom willen we hoger onderwijs in Deventer?
- Welke kansen liggen er voor de versterking van het hoger onderwijs?
- Wat kan het onderwijs betekenen voor het bedrijfsleven?
- Hoe kunnen we de aanwezigheid van buitenlandse studenten beter benutten?
- Hoe kunnen we commerciële initiatieven beter ondersteunen?

In de volgende hoofdstukken komt iedere vraag afzonderlijk aan bod. Daarbij ligt de focus op Saxion, omdat zij de grootste HBO-instelling in Deventer en regio is.

Alexander Hegius

Alexander (Sander) Hegius (Heck, Hek, van den Heck, Burgsteinfurt 1439/1440 – Deventer 1498) is niet, zoals lang werd aangenomen, in Heek, maar in Burgsteinfurt geboren. Hij bezocht waarschijnlijk de Latijnse school in Munster, waar hij vermoedelijk Rudolf von Langen leerde kennen, en studeerde van 1456 tot 1463 in Rostock. In 1469 werd hij rector van de Latijnse school in Wesel. Wat hij in de tussenliggende periode deed, is onbekend. Van 1474 tot 1483 leidde hij de Latijnse school in Emmerik. In 1479 ontmoette hij hier Agricola, die hem Grieks leerde. Met hem ontstond een hechte vriendschap, zoals uit de bewaard gebleven correspondentie blijkt (drie brieven van Agricola, één van Hegius). De vriendschap had iets ongelijkwaardigs, omdat Agricola zich als een schoolmeester en Hegius zich als een schuchtere leerling gedroeg. In 1483 vertrok Hegius naar Deventer, waar hij tot aan zijn dood aan het hoofd stond van de Latijnse school. Tijdens zijn rectoraat beleefde de school een grote bloeiperiode, die talloze leerlingen overal vandaan naar Deventer trok. Hegius moet een begenadigde en enthousiasmerende docent zijn geweest. Voor de verspreiding van het humanisme in de Noordelijke Nederlanden en het aangrenzende Duitsland heeft hij met zijn school een niet te onderschatten schakelfunctie gevormd. Een belangrijke vernieuwing was de invoering van het Grieks in het lesprogramma. Als docent is Hegius belangrijker geweest dan als auteur. Naast Erasmus behoren verder onder meer Hermanus Buschius, Jacobus Faber, Cornelius Aurelius, Willem Hermans, Nicolaus Lesdorpheus, Gerardus Listrius, Johannes Murellius en Gerardus Noviomagus tot zijn leerlingen. Johannes Butzbach is de leerling die in zijn Odeporicon het meeste over zijn schoolperiode in Deventer (1497-1500) heeft geschreven. Buschius droeg zijn eerste dichtbundel (Carmina tumultuaria) aan zijn leermeester op.

Agricola bezocht Hegius in 1484 in Deventer en zou toen ook Erasmus ontmoet hebben bezocht. Met Wessel Gansfort was Hegius eveneens bevriend, zoals blijkt uit een brief die hij hem schreef. Hegius bezocht in zijn Deventer periode de bibliotheek van Nicolaus Cusanus in Bernkastel-Kues en kort voor zijn dood Johannes Trithemius, abt van het klooster Sponheim. Hegius leefde zeer sober en was een noeste werker, die ook 's nachts bezig was. Hij woonde in huis bij de drukker Richard Pafraet, die hij vermoedelijk adviseerde bij diens uitgaven. Omgekeerd kan hij door hem ook beïnvloed zijn. Zeer godsdienstig als hij was zou hij op latere leeftijd tot priester zijn gewijd.

2. Waarom willen we hoger onderwijs in Deventer?

We lichten de historie van het HO in Deventer toe. HO is in Deventer aanwezig vanaf de middeleeuwen. HO en het intellectuele klimaat van Deventer gaan dus al eeuwen hand in hand, en dat moet zo blijven! HO is stimulerend voor de economie en de ontwikkeling van mensen. De wens tot innovatie kan niet zonder HO. HO zorgt ook voor binding van jongeren aan de Stedendriehoek en de uitstraling daarvan!

Een belangrijke functie van steden is de verzorging van allerlei diensten voor hun regio. Grote steden bevinden zich aan de top van een hiërarchie waar allerlei hoogwaardige diensten worden geleverd, zoals zakelijke diensten, medische diensten en hoger onderwijs. Waarin voorzieningen worden geconcentreerd die daarmee elkaar versterken.

De meeste steden die nu een opleiding hebben op HBO-niveau (bachelor) of academisch niveau (master) zijn van oorsprong ook een stad. Deze steden hebben op basis van hun toenmalige functie een onderwijsinstelling binnen hun stadspoorten gekregen.

Deventer behoort tot een van de oudste steden van Nederland. Zijn ommeland omvatte een groot deel van de Rijnstreek. Als vrije keizerlijke Hanzestad, een stad die alleen aan de roomse keizer verantwoording hoefde af te leggen, kent de stad een cultuur waarin de vrije intellectuele ontwikkeling vanouds gestimuleerd wordt. Een cultuur die op de dag van vandaag tot de kenmerken van Deventer hoort¹ en waarin studenten en docenten zich thuis voelen. Hoger onderwijs is er vanaf de 12de eeuw in Deventer, de kapittel school die in de 14de eeuw overging in de Latijnse school en daarna in het Athenaeum Illustre (17de eeuw). Vanwege dat onderwijs zijn er vele grote namen aan Deventer verbonden, zoals: Geert Grote, Erasmus, Alexander Hegius, Jacob Revius, Simon Tyssot de Patot, Rutger Jan Schimmelpenninck, Johannes van Vloten en Hendrik Pieter Marchant. Daarbij zijn keer op keer vanuit Deventer impulsen gekomen die grote invloed hebben gehad op het mondiale intellectuele denken (moderne devotie, humanisme, vrijdenkerij en patriottisme).

Ondanks dat Deventer zich meerdere keren heeft ingespannen om een universiteit te krijgen, waren de omstandigheden steeds niet gunstig genoeg². De laatste keer heeft Deventer het tegen Heerlen moeten afleggen. (In 1979 kwam in Heerlen de hoofdvestiging van de Open Universiteit.) Door de uitstraling van de stad en zijn Latijnse school/Atheneum Illustre zijn meerdere opleidingen vanuit Deventer ontstaan. Daarbij heeft de ene opleiding de andere aangetrokken (concentratievoordeel). Hiervan heeft de voormalige koloniale landbouw hogeschool de stad inmiddels verlaten, maar de anderen zijn uitgegroeid tot de Deventer vestiging van Saxion. Een stedelijke geschiedenis met een intellectuelen aansprekende cultuur is dus een belangrijke factor in het al dan niet hebben van hoger onderwijs. Daarbij heeft Deventer als aansprekende hoger onderwijs stad een belangrijke functie voor zijn omgeving, met name de Stedendriehoek.

Naast een aansprekende cultuur zijn er nog andere inhoudelijke argumenten waarom het belangrijk is om als stad hoger onderwijs te bieden. Deze argumenten zijn:

- een betere bereikbaarheid van onderwijs voor de eigen bevolking en de regio;
- de gunstige invloed op de regionale werkgelegenheid, o.a. door innovatie te stimuleren;
- de binding van talentvolle jongeren aan de stad en regio;
- het gunstige effect op de uitstraling van de stad en regio.

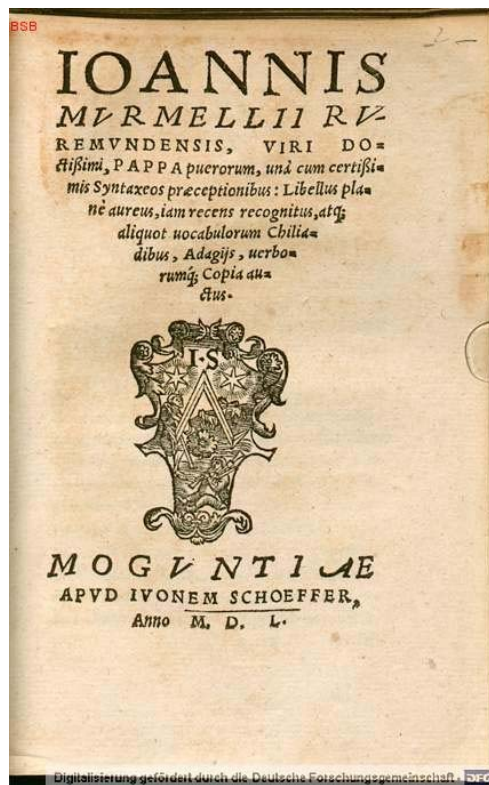
Betere bereikbaarheid van onderwijs

Een onderwijsinstelling in de eigen stad is beter bereikbaar voor de bevolking van de stad en regio dan een onderwijsinstelling in een andere stad. Sinds de invoering van de OV-jaarkaart voor studenten is dit argument nog maar gedeeltelijk waar. De reisafstand waarbinnen onderwijsinstellingen nog goed bereikbaar zijn, is sinds deze invoering groter. Jongeren met een mbo-

¹ De in Deventer aanwezige grafische industrie is een erfgenaam van het voor de intellectuele ontwikkeling belangrijke drukkerscentrum dat Deventer eind 15de eeuw was.

² De eerste Europese universiteiten, die van Bologna en Parijs, zijn voor 1200 gesticht. De eerste door docenten en de tweede door studenten. In de Rijnstreek was Keulen de eerste stad die een universiteit kreeg (1388). In de Lage Landen was de universiteit van Leuven de eerste (1425) en de Leidse Universiteit de tweede. Dit laatste was een beloning voor het standvastig verzet tegen de Spanjaarden in de 80-jarige oorlog. De Leidse Universiteit is in 1575 gesticht. Deventer was toen over zijn hoogtepunt heen en droeg de smet van een verkeerde keuze in de 80-jarige oorlog.

Johannes Murmellius

Jo(h)annes Murmellius (Roermond, 1480 - Deventer, 1517) was een Nederlands humanist, pedagoog en neo-Latijns dichter.

Murmellius studeerde in Deventer en Keulen. In 1504 ontving hij in Keulen zijn magistertitel. Daarna doceerde hij tot 1513 in Münster.

Hij zag de hervorming van het onderwijs in humanistische zin als zijn levenstaak. Hij schreef opvoedkundige verhandelingen en schoolboeken die tot in de achttiende eeuw op Hollandse, Duitse, Franse, Italiaanse en Poolse scholen gebruikt werden. Het meeste succes had hij met zijn *Pappa Puerorum*, een eenvoudig schoolboek voor het eerste onderwijs in het Latijn. In 1513 wordt Murmellius op verzoek van het Alkmaarse schoolbestuur rector van de Alkmaarse School. Vele van zijn leerlingen volgen hem naar Alkmaar. De school trekt leerlingen uit Holland, Utrecht, Friesland, Gelderland en zelfs Luik en Noord-Duitsland. Het aantal leerlingen verzesvoudigt naar 900. In 1517 komt aan deze bloeiperiode een eind als Alkmaar wordt binnengevallen door de Zwarte Bende, die de stad plundert. Murmellius vlucht naar Deventer waar hij nog hetzelfde jaar overlijdt.

achtergrond vormen hierop weer een uitzondering. Zij zijn meer streekgebonden als het gaat om de keuze van een(vervolg)opleiding. Zij zijn meestal al meer gevestigd. Voor hen geldt dat de opleiding niet in de directe omgeving hoeft te zijn, maar ook weer niet te ver weg. Meer dan 90% van de HBO-studenten reist van huis naar de opleiding. Voor de regio Stedendriehoek, Salland en delen van de Achterhoek en de Veluwe is Deventer goed bereikbaar en heeft Deventer feitelijk de functie van "onderwijsstad".

Daarop kan worden voortgebouwd om de bereikbaarheid van de opleidingen voor de burgers in de Stedendriehoek te vergroten.

Gunstige invloed op werkgelegenheid

Een onderwijsinstelling van enige omvang levert werkgelegenheid op. Dit is een punt dat hard is. Bij de locatie van Saxion in Deventer zijn naar schatting 600 fte werkzaam. Hiervan woont een deel in Deventer en de regio. In Enschede en Deventer samen zijn 1641 fte werkzaam bij Saxion. Dit zijn in de regel banen voor hoogopgeleiden³.

Naast directe werkgelegenheid levert de aanwezigheid van hoger onderwijs ook indirect banen op. Enerzijds in de ondersteunende sfeer (bakker, slager, etc. voor degenen die er werken) maar anderzijds ook doordat het onderwijs kan bijdragen aan de economische ontwikkeling door o.a. innovatie te stimuleren. Dit door het economisch benutten van ontwikkelde kennis en kunde door het bedrijfsleven, wat ook banen oplevert. Met name de omvangrijke gezondheids- en ICTsector en adviesbureau's in Deventer en Stedendriehoek bieden hiervoor aanknopingspunten. Hier kan het lectorenmodel een goede rol vervullen. Verderop wordt daarop ingegaan.

Binding van talentvolle jongeren aan de stad en regio

Wanneer jongeren hun opleiding in hun eigen stad en regio volgen, kan het lokale en regionale bedrijfsleven deze jongeren gemakkelijker aan zich binden. Dit argument gaat maar gedeeltelijk op. Onderzoek toont aan dat jongeren in eerste instantie meer geïnteresseerd zijn in de baan dan in de stad of regio en dat hun mobiliteit groot is. Maar als jongeren de leeftijd bereiken waarop ze zich voor langere tijd willen gaan vestigen, dan is de trend juist omgekeerd. Deventer en zijn regio is dan vooral vanwege zijn omgeving en geschiedenis aantrekkelijk. Dit wordt gestaafd door het gegeven dat Deventer qua verhouding aantal hoogopgeleiden nu boven het landelijk gemiddelde zit (28,3% tegen 26,4%), terwijl Deventer een decennium geleden nog onder het landelijke gemiddelde zat. De beschikbaarheid van huizen in een goede prijsklasse en aantrekkelijke banen, zijn blijkbaar van grotere waarde dan de aanwezigheid van voldoende hoger onderwijs in de stad of regio.

De aanwezigheid van studenten maakt de stad levendig. Wel wordt het studentenleven nogal eens geromantiseerd. De nadruk ligt dan op iedere avond stappen, kroegen die tot diep in de nacht open zijn en veel lol. In werkelijkheid is het echte studentenleven veel saaier. De meeste studenten willen gewoon de studiepunten halen. Ze werken om niet te veel te hoeven lenen en ze hebben af en toe een verzetje. Daarbij brengen ze liever een bezoek aan een grootschalig feest dan dat ze regelmatig kroegen bezoeken.

Het verbeteren van de aantrekkelijkheid van Deventer voor studenten is iets wat steeds de aandacht moet houden. Het is belangrijk om voldoende jongeren in de leeftijd van 18 tot 25 jaar in de stad te houden, want zij zijn relatief ondervertegenwoordigd. In dat kader is de introductieweek omgevormd tot een week voor alle Deventer jongeren en heeft een ondernemer (Mojito) zich opgeworpen om studentenfeesten te organiseren. Het is fijn te kunnen constateren dat Deventer langzaam stijgt in de rangorde van aangename studentensteden. Vooral omdat dit een beoordeling is die studenten zelf geven.

Gunstig effect op uitstraling van de stad en regio

Deventer is van oudsher een internationaal georiënteerde studentenstad met een rijke historie. Hoger onderwijs draagt bij aan een positieve uitstraling van de stad en regio. Verder sluit hoger en academisch onderwijs aan op de cultuur van Deventer waar de vrijdenkerij een traditie heeft⁴. Studenten en docenten voelen zich dan ook thuis in Deventer. Zij dragen bij aan een veelzijdig samengestelde bevolking en aan de (economische) dynamiek en ontwikkeling van Deventer en de regio.

³ TNO-onderzoek wijst uit dat elke student jaarlijks een positief effect heeft op de regionale economie van €25.000. Dit komt vooral door de directe en indirecte werkgelegenheid.

⁴ In dit kader zijn de namen Simon Tyssot de Patot en Johannes van Vloten van belang. Zij doceerden beide in Deventer en speelden een belangrijke rol in de ontwikkeling van de vrijdenkerij in Nederland.

Jan Pieterszoon Sweelinck

Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621) werd in Deventer geboren, als oudste zoon van organist Pieter Swibbertszoon en Elsken Sweeling, dochter van de stadschirurgijn. Toen hij twee jaar was verhuisde het gezin naar Amsterdam, waar vader Pieter organist werd van de belangrijkste kerk, de Oude of Sint-Nicolaaskerk. Op jonge leeftijd leerde Jan Pieterszoon het klavierspel van zijn vader. Waarschijnlijk was hij al op vijftienjarige leeftijd als vaste organist verbonden aan de Oude Kerk.

Sweelinck bouwde een grote reputatie op als organist, muziekpedagoog, klavecijnist, componist en orgelbouwexpert. Van hem zijn meer dan zeventig composities voor orgel en klavecimbel overgeleverd en ruim 250 vocale ensemblewerken. Hij componeerde in de traditionele polyfone stijl en legde mede de grondslag voor de klassieke fuga. Zijn koraalvariaties zijn de voorlopers van de orgelkoralen van J.S. Bach.

Het Deventer stadsbestuur deed de talentvolle jonge organist Claude Bernardt bij hem in de leer. In 1616 kwam Sweelinck in gezelschap van Claude naar Deventer om het orgel van de Grote Kerk te inspecteren. Een jaar later werd Claude Bernardt organist van de Grote Kerk in Deventer. Vooral jonge orgeltalenten uit Duitsland bekwaamden zich in Amsterdam bij Sweelinck in het orgelspelen en het componeren. Tot zijn beroemdste leerlingen behoorde Heinrich Scheidemann, die vervolgens weer de leermeester werd van onder anderen Jan Adams Reincken en Dietrich Buxtehude.

3. Welke kansen liggen er voor de versterking van het hoger onderwijs?

We verkennen de kansen van het HO in Deventer en de Stedendriehoek. Daarbij kijken we ook naar bedreigingen, waaronder concurrentie binnen de regio. We geven een blik op de mogelijke groei van het aantal studenten, die is redelijk! We kijken naar de kansen van de kwalitatieve groei van HO en zien die voornamelijk in de groei van master opleidingen bij Saxion. Meer master opleidingen bieden de stad, de regio en de studenten duidelijk meer perspectief.

Vooraf moet worden gesteld dat het niet de gemeente is die het beleid bepaalt waar HBO- en academisch onderwijs wordt gevestigd. Dit is een zaak van het ministerie van onderwijs en van de onderwijsinstellingen. Voor het ministerie speelt daarbij het doelmatigheidsbeginsel een grote rol: alleen daar instellingen waar er geen concurrentie is met vergelijkbare andere opleidingen. Hierdoor is eigenlijk alleen maar groei mogelijk door niches te zoeken en door zich kwalitatief te onderscheiden. Daarbij is een zekere concentratie van belang, zeker gezien de komende rijksbezuinigingen en de te verwachten demografische ontwikkelingen. Kleine opleidingen zullen kwetsbaar zijn en eerder de kans lopen om opgeheven te worden.

Voor de instellingen is het van belang dat ze binnen de (financiële) randvoorwaarden van het ministerie zo goed mogelijk onderwijs kunnen geven aan zo veel mogelijk studenten. Door aantrekkelijk te zijn voor instellingen en organisaties kan de gemeente de kans op (meer) hoger onderwijs vergroten. Dit door het bieden van goede ruimtelijke faciliteiten voor de instellingen en studenten, een prettig en aansprekend intellectueel en cultureel klimaat en het actief bijdragen aan een goede verbinding tussen onderwijs, bedrijfsleven en samenleving. Zaken die in Deventer al jaren de aandacht hebben. Daarnaast door alert te zijn op kansen die zich voordoen en deze daadwerkelijk te benutten. Kansen die liggen op het gebied van maatschappelijke ontwikkelingen die we verwachten, op het vlak van de ontwikkelingen binnen het voedingsgebied van Saxion Deventer en die voortkomen uit het gegeven dat Deventer redelijk "neutraal gebied" is.

Maatschappelijke ontwikkelingen

De volgende maatschappelijke ontwikkelingen bieden een kans:

- De afname van het aantal instromende jongeren op de arbeidsmarkt. Enerzijds leidt dit tot het op hogere leeftijd doorwerken (verhogen pensioengerechtigde leeftijd), maar anderzijds zal dit leiden tot het eerder gaan werken van jongeren waarbij de werkgever voor de opleiding gaat zorgen. Dit geldt met name voor HBO en academisch onderwijs, waarbij de opleidingsinstellingen zich nog veel meer dan nu op het bedrijfsleven zullen moeten gaan richten. In het **verzorgen van een dergelijk vernieuwend aanbod** ligt een kans! Deze ontwikkeling wordt de komende jaren getemperd door de gevolgen van de economische crisis, maar zal desondanks naar verwachting doorzetten.
- Een levenlang leren. De wereld verandert en steeds sneller (de kennis die de mensheid heeft verdubbelt zich nu per 10 jaar!). Dit betekent dat men kennis moet blijven verwerven om bij te blijven: bijscholing voor de vervulling van de eigen functie, maar ook voor een volwaardige deelname aan de samenleving. Deze kennis zal aangeboden moeten worden en op een behapbare manier! Dit kan in de schoolbanken op verschillende niveaus (dus ook op academisch niveau), maar ook in een virtuele academie waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande en komende (internet) technieken. Hier heeft Deventer door de aanwezigheid van een glasvezelnetwerk een sterk punt. Door **"het leven lang leren" zal in ieder geval het beroep op de onderwijsinstellingen toenemen waarmee ruimte ontstaat voor nieuwkomers met nieuwe formules.** Ook daarin ligt een kans.
- In aanvulling op een leven lang leren zal bij de mens de behoefte blijven bestaan om zichzelf en zijn wereld als heelheid te ervaren (is het gevolg van zijn subject/object-zijn). Een behoefte die in een complexere en moeilijker te doorgronden wereld alleen maar zal toenemen. Voor een deel zal deze behoefte door (nieuwe) religies worden vervuld. Voor een ander deel zal deze behoefte zich vertalen in de vraag naar **kennis en kennisontwikkeling met gelijkgestemden op het gebied van zijns- en wezensvragen.**
- Door de enorme kennisontwikkeling van de laatste decennia zijn er talloze nieuwe specialismen ontstaan. De samenhang daartussen is niet altijd vanzelfsprekend. Voor vernieuwing is inzicht in de samenhang juist noodzakelijk want alleen door de uitgangspunten (veronderstellingen) te kennen en de gevolgen daarvan te doordenken kunnen andere wegen

worden gevonden. Een brede blik en kennis van de uitgangspunten die aan verschillende theorieën ten grondslag liggen is voor vernieuwing evenzo nodig als vaktechnisch inzicht op een specialistisch gebied. Het is niet voor niets dat in de multidisciplinaire onderzoeksgroepen (solistisch fundamenteel onderzoek bestaat niet meer) steeds meer filosofen en antropologen een plaats hebben.

De bestaande academische opleidingen hebben de neiging zich te specialiseren. Daarmee ontstaat ruimte voor **opleidingen die zijn gericht op het verbinden van specialismen.**

Ontwikkelingen voedingsgebied

Het voedingsgebied van Saxion Deventer bestaat uit de Stedendriehoek, een deel van Salland, de Achterhoek en de Noord-Veluwe. Binnen dit gebied doen zich de volgende ontwikkelingen voor:

- De potentiële doorstroom vanuit de regio Stedendriehoek naar het hoger beroepsonderwijs in de komende studiejaren is gemiddeld bijna 2130 studenten per jaar. Dit is onder te verdelen in 1280 potentiële doorstromers vanuit het voortgezet onderwijs en 850 instromers vanuit het mbo-4. De potentiële doorstroom naar academisch onderwijs is gemiddeld ruim 640 studenten per jaar (vanuit het VWO). Dit zijn de jongeren die zeer waarschijnlijk gaan kiezen voor een HBO- of academische opleiding, wat niet wil zeggen dat ze voor Saxion Deventer zullen kiezen.
- In de regio 'Stedendriehoek plus' (regio Achterhoek, Noord-Veluwe en de gemeenten in Overijssel rondom Deventer) is het aantal potentiële doorstromers de komende jaren gemiddeld 3090 studenten per jaar. Deze stroom bestaat uit 1850 potentiële doorstromers vanuit het voortgezet onderwijs en 1240 vanuit het mbo. De potentiële doorstroom naar academisch onderwijs vanuit deze regio is gemiddeld ruim 930 studenten per jaar.

De totale potentiële doorstroom naar het hoger beroepsonderwijs bedraagt in de Stedendriehoek inclusief het 'plusgebied' 5220 studenten per jaar. Hiervan komen 3130 doorstromers vanuit het voortgezet onderwijs en ruim 2090 vanuit het mbo. De potentiële doorstroom naar academisch onderwijs is in het hele gebied ongeveer 1600 studenten per jaar.

Nu is het gemakkelijk de genoemde 5220 met vier (het aantal leerjaren) te vermenigvuldigen en te stellen dat dit het studentenaantal van Saxion Deventer zou moeten zijn (20.880). Dit is te gemakkelijk om de volgende redenen:

- In Deventer en de Stedendriehoek worden niet alle HBO-opleidingen aangeboden. Van opleidingen die landelijk worden aangeboden, werd in 2009 44% in de Stedendriehoek aangeboden. Overigens was dit in 2006 40% van alle opleidingen die werden aangeboden. Een gemiddelde hogeschool biedt 68% van de bestaande HBO-opleidingen aan.
- Er worden in Deventer en Apeldoorn opleidingen aangeboden die uniek zijn of maar op enkele plaatsen worden aangeboden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de opleiding stedenbouwkundig ontwerpen. Dit trekt studenten van buiten het voedingsgebied.
- Jongeren kunnen zelf kiezen en hoeven dus niet per se voor Saxion te kiezen.

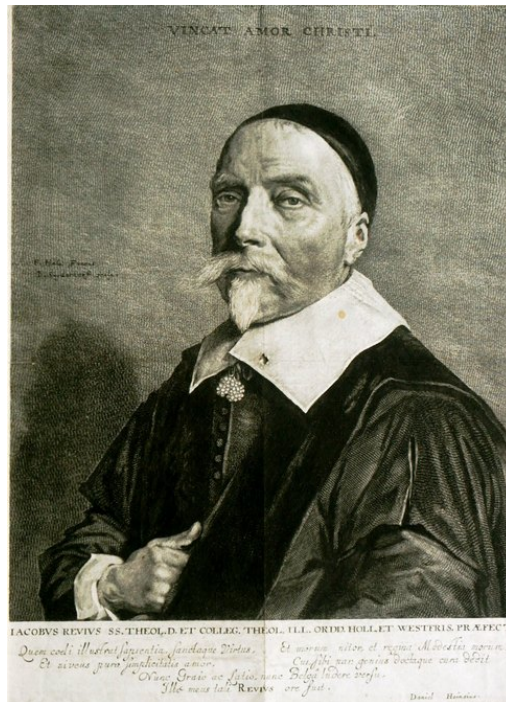
Er is wel ruimte tussen het huidige studentenaantal en het potentieel van het voedingsgebied. Dit biedt mogelijkheden. Met name op het gebied van mbo-doorstromers is mogelijk enige winst te boeken. Saxion en het ROC Aventus zijn hier al hard mee bezig. Deze groei zal moeten komen van nieuwe unieke opleidingen en van vernieuwende onderwijsconcepten.

Wat betreft een universiteit is het voedingsgebied op zich te klein. Zelfs als alle 1600 studenten uit de regio willen, dan is het niet mogelijk daar een universiteit in de volle breedte voor op te zetten. Wel hebben academische opleidingen een kans van slagen als de opleiding uniek is of het onderwijsconcept vernieuwend is⁵.

Saxion heeft nu al zestien masteropleidingen in huis. In totaal volgen ongeveer driehonderd leerlingen deze opleidingen. Van de zestien masteropleidingen zijn er zeven bekostigd door het Rijk (de overige negen worden privaat gefinancierd). Acht opleidingen biedt Saxion aan in samenwerking met een buitenlandse universiteit. Tien masteropleidingen leiden op tot een wetenschappelijke master en zes tot een professionele master. Elf opleidingen worden in Deventer gegeven. Ook gaat Saxion haar onderzoekspoot verder gestalte geven. Dit al geeft een uitgangspositie waarmee Saxion het academisch aanbod verder zou kunnen uitbreiden.

⁵ Een voorbeeld van een vernieuwend onderwijsconcept is het gebruiken van breedbandinternet om professoren van naam en faam colleges op afstand te laten geven, waarbij de certificering in handen van de plaatselijke universiteit is.

Jacob Revius

[Deventer 1586 – Leiden 1658]

predikant, schrijver en dichter

*Revius was sinds 1614 predikant in Deventer; hij streed fel voor de zuiverheid van de calvinistische leer en was revisor van de Statenbijbelvertaling. Ook deed hij veel voor de oprichting van het Athenaeum Illustre te Deventer (1630). In 1641 werd hij benoemd tot regent van het Collegium Theologicum te Leiden; in deze periode keerde hij zich hartstochtelijk tegen de leer van Descartes. Revius is nu vooral bekend als dichter, maar in zijn eigen tijd en lang daarna was hij de schrijver van polemische geschriften en vooral van de kroniek van Deventer: *Daventriae illustratae* (1651).*

*Zijn poëzie is soms vurig strijdbaar, soms diep religieus en vroom, calvinistisch, maar ook renaissancistisch: hij beoefende de *translatio* (vertaling) en *creatieve imitatio* (navolging) en wilde de renaissancistische universele waarheid tot uitdrukking brengen. Hij werd beïnvloed door klassieke dichters en kerkvaders en wortelde ook in humanistische en reformatorische literatuur. Revius verzamelde zijn dichtwerk in de bundel *Over-Ysselsche sangen en dichten* (1630), die voor een groot deel een soort geschiedenis van het Godsrijk op aarde is.*

De Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel (april 2010) stelt voor om het aanbod van masteropleidingen te verruimen en de master een meer structurele inbedding te geven. Zij pleit daartoe voor een zorgvuldige uitbreiding van bekostigde masters. De commissie rekent fundamenteel onderzoek tot het domein van de universiteiten en toegepast onderzoek tot dat van de HBO's. Voordeel van deze verduidelijking is dat het HBO aantrekkelijker wordt doordat jonge mensen de keuze hebben tussen een gelijkwaardige masteropleiding op HBO of universiteit. Dat is van belang omdat in de huidige situatie HBO-studenten bij gebrek aan een alternatief gedwongen worden te kiezen voor een masteropleiding aan een universiteit, die vaak minder goed aansluit bij de eigen leerstijl en/of minder beantwoordt aan de maatschappelijke behoefte. Op termijn zou daarmee een levensvatbare academische instelling van beperkte omvang van de grond kunnen komen.

Relatie met gemeente Apeldoorn

De gemeente Apeldoorn ambieert al jaren een HBO-opleiding van enig formaat. Daarbij richt Apeldoorn zich op nieuwe opleidingen die niet in Deventer worden aangeboden, zoals is vastgelegd in het in 2005 gezamenlijk vastgestelde Masterplan Hoger Onderwijs Stedendriehoek. Verder zullen Apeldoorn en Deventer gezamenlijk gaan optrekken om de contacten tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te verstevigen. Ook zal afstemming binnen de Stedendriehoek worden gezocht om kansen daadwerkelijk te kunnen benutten en om te voorkomen dat gemeenten elkaars concurrent worden.

Deventer als centraal gebied

Binnen het landsdeel Oost ligt Deventer centraal, zo ook voor wat betreft het economisch gebied waarin Deventer een rol speelt: de mega regio Randstad-Ruhrgebied. Daarnaast heeft Deventer een intellectuele traditie en spelen gevestigde onderwijsbelangen een beperkte rol. (Alleen Saxion verzorgt een bekostigd aanbod, maar is samenwerkings- en ondernemend gericht.) Dat biedt mogelijkheden voor gevestigde instellingen die willen samenwerken om optimaal te profiteren van schaalvoordelen en maatschappelijke ontwikkelingen. Maar ook voor samenwerkingsverbanden tussen instellingen en bedrijfsleven. Daarbij is Deventer minder verbonden aan een sterk geprofileerd belang en ligt het centraal voor eventuele partners die samenwerking zoeken.

Uitgangspunten

Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen en de ontwikkeling van het voedingsgebied is het verstandig uit te gaan van:

- de bestaande mogelijkheden en perspectieven van Saxion;
- de traditie van Deventer als stad waar intellectuelen zich thuis voelen;
- de aanwezigheid van een glasvezelnetwerk;
- de bijzondere positie van Deventer in Oost-Nederland;
- afstemming binnen de Stedendriehoek.

Johannes Georgius Graevius

Johannes Georgius Graevius (1632-1703), hoogleraar historie en welsprekendheid; hoogleraar staatkunde Wetenschappelijke carrière:hoogleraar historie en welsprekendheid (1661-1703); staatkunde (1667-1703); voordien hoogleraar in Duisburg en Deventer. Graevius studeerde in Leipzig. In 1653 stuurde zijn vader hem naar Oost-Friesland om geldzaken te regelen. Hij maakte van de gelegenheid gebruik om door Nederland te reizen. Hij bleef daar en studeerde in Deventer bij de hoogleraar klassieke taalkunde J.F. Gronovius. Daarna was hij hoogleraar in Duisburg van 1656 tot 1658.

Toen werd hij benoemd in Deventer als opvolger van Gronovius. Van 1661 tot zijn dood in 1703 werkte hij aan de universiteit van Utrecht, eerst als hoogleraar in welsprekendheid en vanaf 1667 ook in geschiedenis en staatkunde. Hier leidde hij onder andere Petrus Burman op, de zoon van zijn vriend en collega Franciscus Burman I. Graevius was ook betaald historieschrijver van stadhouder Willem III. Hij stond bekend als een groot redenaar bij academische en andere plechtigheden, zoals de heropening van de Utrechtse universiteit na het vertrek van de Fransen in 1675. Graevius had een grote reputatie, maar hij was geen groot geleerde. Hij had de neiging in zijn commentaren op klassieke schrijvers de verklaringen en verhandelingen uit de publicaties van zijn voorgangers te herhalen zonder ze te verwerken. Deze methode werd door leerlingen als Petrus Burman nagevolgd.

Toch is Graevius van belang geweest voor de taalkunde in Nederland doordat hij hier de ideeën van de Engelsman Richard Bentley introduceerde. Het werk van Bentley is belangrijk geweest voor het filologisch onderzoek in de 18de eeuw. Graevius publiceerde ook over de Griekse en vooral de Romeinse oudheid.

4. Wat kan het onderwijs betekenen voor het bedrijfsleven?

We beschouwen het nut van HO voor het bedrijfsleven. Er zijn impulsen voor de versterking van de lokale economie en de kwalitatieve groei van de arbeidsmarkt. Verder gaat het om binden en bruggen slaan. Binden: het is een uitdaging om de talenten van het HO vast te houden in de Stedendriehoek. Bruggen slaan: het zorgen dat de kennis en ervaring van het HO en het bedrijfsleven in een actief uitwisselingsproces komen is van eminent belang. Deventer wil daar een actieve rol in vervullen!

Volgens de Strategisch Economische Agenda 2010-2014 van de G27 zijn de punten waarop de gemeente het verschil kan maken: de aanpak en de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid, de uitvoering van de Wwb, de inkoop van re-integratietrajecten, het versneld uitvoeren van investeringsprojecten en het verhogen van het kennisniveau van de beroepsbevolking. Dat laatste punt rechtvaardigt de extra aandacht voor het hoger onderwijs vanuit economisch perspectief.

Onderwijs versus aantrekkelijke banen

De ondernemers in de Stedendriehoek zetten in op meer hoogopgeleide technici in de regio en de komst van technische HBO-opleidingen naar de Stedendriehoek. (Zie de ondernemersagenda van 2006.) Er lijkt vooral behoefte te bestaan aan hoogopgeleide werknemers met een achtergrond in de techniek (39%), de informatica (28%) en de economische wetenschappen (25%). Hier staat tegenover dat de ondernemers in de Stedendriehoek nauwelijks moeite hebben met het vinden van personeel, behalve in de leeftijdsgroep van 20- tot 30-jarigen. En dat hoogopgeleide jongeren zeer mobiel zijn en bereid zijn te verhuizen voor aantrekkelijke banen.

Behoud studenten

Uit onderzoek van lector Paul Bijleveld blijkt dat van de afgestudeerden aan Saxion in Deventer slechts 36,8% in de Stedendriehoek blijft. Dat er een opleiding in Deventer is, houdt dus niet in dat alle afgestudeerden ook in Deventer of Stedendriehoek blijven⁶. Bijleveld raadt gemeenten dan ook aan, als het gaat om het stimuleren van de lokale economie, in te zetten 'op het huisvesten van eigen uitbreidende ondernemingen en het bevorderen van starters. Mensen zijn mobieler dan bedrijven, zeker in bepaalde leeftijdscategorieën en met een hogere opleiding. In toenemende mate is de kwaliteit van de leefomgeving een bepalende factor. Daarbij letten ze op de aanwezigheid van hoogwaardige woonmilieus, groen en natuur, culturele voorzieningen, veiligheid, bereikbaarheid, en de kwaliteit van scholen, zorg, en andere publieke voorzieningen.'

Juist op het gebied van startende ondernemers en van hoogwaardige culturele voorzieningen heeft Deventer nog groeiperspectief, zoals de 'stadsfilm' over Deventer toont. Op deze gebieden is dus nog ontwikkeling mogelijk. Een van de aandachtspunten daarbij is het stimuleren van studenten om na of tijdens hun opleiding een eigen bedrijf starten. Bij Saxion is dit al bestaand beleid. De gemeente Deventer zal, eventueel in regionaal verband, moeten onderzoeken waar we nog aanvullende faciliteiten kunnen bieden. Dit punt zal terugkomen in de economische visie die nog wordt opgesteld.

Innovatie

Ondernemerschap is de voorwaarde voor een innovatie! Een ondernemende houding leidt tot het verleggen van grenzen en het creëren van kansen, en dat hebben we nodig in onze regio. In het onderwijs moet ondernemen worden gestimuleerd door iedere jongere ermee in aanraking te laten komen. Een nauwere aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven is hiervoor noodzakelijk. Stimulering en verankering van ondernemen in het gehele onderwijs (van basis- tot en met wetenschappelijk onderwijs) is één van de speerpunten van het ondernemerschap- en innovatiebeleid van het kabinet. In het actieprogramma Ondernemerschap & Onderwijs van de Ministeries van Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap staat een aantal stimulerende en prikkelende acties richting studenten, docenten en onderwijsinstellingen, die op dit moment door o.a. Saxion worden uitgevoerd. Daarnaast blijft van belang dat gemeente en regio de onderwijsinstellingen ondersteunen en voor een goed vervolg zorgen.

⁶ Zo zijn er in Deventer economische opleidingen op HBO-niveau, maar worden de studenten daarvan onvoldoende vastgehouden. En daar is wel behoefte aan gezien de vraag van 25% naar opgeleiden in de economische wetenschappen.

Simon Tyssot de Patot

Simon Tyssot de Patot (1655-1738), woonde sedert 1680 in Nederland. Hij emigreerde vanuit Frankrijk wegens de 'protestantse gevoelens van zijn ouders'.

Van 1680 tot 1728 woonde en werkte hij in Deventer. Aanvankelijk was hij een eenvoudig schoolmeester, maar hij werkte zich op tot hoogleraar aan het Athenaeum Illustre. In het eerste kwart van de achttiende eeuw publiceerde hij twee – wellicht drie – filosofische romans waarin hij een uitgesproken verlicht commentaar op de Europese beschaving gaf. Vanwege zijn publicatie 'Lettres choisies' wordt hij gezien als een van de grondleggers van de vrijdenkerij.

Samen sterker, slimmer, sneller: networked innovation is krachtig. Bedrijven verbinden zich aan elkaar, om nieuwe waarde te creëren voor klanten, partners en de eigen organisatie. Met ICT als aanjager van vernieuwing. ICT is momenteel de belangrijkste motor voor innovaties. Dat geldt voor ICT als onderdeel van innovatie, maar ook voor ICT als middel om te komen tot innovatie: het internet heeft er voor gezorgd dat bedrijven altijd dicht bij hun klanten kunnen zijn en realtime kennis kunnen hebben over wat er speelt. Networked innovation betekent dat vooral aan het begin van innovatieprocessen kennis meer gedeeld (binnengehaald en uitgezonden) wordt dan voorheen. Kennis van bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstituten komen zo meer beschikbaar. De overheid kan dit soort processen stimuleren door het realiseren van voorwaarden voor een networked innovation klimaat.

Voor de economische ontwikkeling van de regio Stedendriehoek is het daarom van belang dat regionale bedrijven gebruik kunnen maken van de unieke en innovatieve kennis van de aanwezige onderwijsinstellingen. Het toepassen van deze kennis bij innovatieprocessen van bedrijven kan uiteindelijk tot een sterkere regionale economie leiden. Dit proces heet kennisvalorisatie. Vooral het samenspel van kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheid bepaalt de kracht van de regionale economische ontwikkeling. Om dit samenspel mogelijk te maken is aan de kant van het onderwijs het lectorenmodel ontwikkeld. Saxion Enschede en Saxion Deventer hebben op dit moment 35 lectoren aangesteld en ze ontwikkelen eigen onderzoekscentra. Hun succes tot nu toe is bemoedigend en zal naar verwachting nog toenemen. De gemeente en de regio kunnen bedrijven aanmoedigen vooral gebruik te maken van de lectoren en hun onderzoekscentra. Verder kan de gemeente zelf ook gebruikmaken van de lectoren door standaard van iedere beleidsopdracht een vernieuwingsopdracht te maken. Dit betekent dat de gemeente het eigen ambtelijk apparaat uitnodigt om in samenwerking met de lectoren tot echt vernieuwende oplossingen te komen.

Learning on the job

Ten slotte kunnen we over de relatie tussen het hoger onderwijs en het bedrijfsleven zeggen dat de oplossing niet in 'meer van hetzelfde' moeten worden gezocht: de komst van technische opleidingen naar Deventer. Gezien het aantal studenten dat zich aanmeldt voor een technische opleiding is het voor Saxion financieel niet mogelijk om naast de opleidingen in Enschede met een nog kleiner aantal studenten ook in Deventer te starten⁷. Wel zijn er mogelijkheden om mensen die al werkzaam zijn in een technisch beroep verder op te leiden o.a. door daarvoor een modern systeem, van 'learning on the job' ontwikkelen waarbij de "meester" de leerling opleidt en begeleid.

⁷ Als er een grote vraag vanuit studenten zou zijn naar technische opleidingen in Deventer dan kan daarop worden ingegaan, maar helaas is de vraag maar zeer beperkt. Dat maakt het moeilijk om te investeren.

Rutger Jan Schimmelpenninck

Rutger-Jan Schimmelpenninck (31 oktober 1761 - 15 februari 1825) was een Nederlands politicus en raadspensionaris. Hij werd geboren in Deventer als zoon van een wijninkoper en hij volgde in Deventer een atheneumopleiding. Op 20 jarige leeftijd vertrok hij naar Leiden, om daar Romeins recht en hedendaags recht te gaan studeren. In Leiden promoveerde hij ook.

Na zijn promotie ging Rutger-Jan Schimmelpenninck aan het werk als advocaat in Amsterdam. Na de Franse inval van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in 1795 kwam Rutger-Jan Schimmelpenninck in het voorlopige stadsbestuur van Amsterdam terecht. In 1798 werd hij ambassadeur van de Bataafse Republiek in Parijs, waar hij de belangen van Nederland moest vertegenwoordigen. In 1802 werd hij overgeplaatst naar Londen, maar al na een half jaar keerde hij op verzoek van de Fransen terug naar Parijs.

In 1804 werd Rutger-Jan Schimmelpenninck door Napoleon Bonaparte gevraagd een nieuwe grondwet te schrijven voor de Bataafse Republiek. Toen deze een jaar later af was, keerde Rutger-Jan Schimmelpenninck terug naar Nederland om daar de macht over te nemen van het Staatsbewind. Zijn functie werd raadspensionaris genoemd, en kwam ongeveer overeen met die van een president of koning. Na een jaar werd hij vervangen door de broer van Napoleon, Lodewijk Napoleon. Vijf jaar lang was Schimmelpenninck werkloos, totdat hij in 1811 senator werd in Frankrijk.

Toen Napoleon in 1815 verslagen was en Nederland een onafhankelijke monarchie geworden was, nam Rutger-Jan Schimmelpenninck zitting in de Eerste Kamer. Hier bleef hij tot 1820 zitten. Een oogafwijking dwong hem zich terug te trekken uit het openbare leven. Hij overleed in 1825 in Amsterdam.

5. Hoe kunnen we de aanwezigheid van buitenlandse studenten beter benutten?

We kijken over de landsgrens. Veel buitenlandse studenten komen leren in Deventer. Dat was zo en dat is zo, van de Latijnse School via het koloniale landbouwonderwijs naar Saxion en private initiatieven! We onderzoeken mogelijkheden om die band na de studie vast te houden om de economische relatie met hen en Deventer tot wederzijds voordeel te bestendigen.

In totaal heeft Saxion 21.000 studenten (13.500 in Enschede en 7500 in Deventer en Apeldoorn). Hiervan komen er ongeveer 2.700 uit het buitenland. Van deze studenten komt 75% uit Duitsland en 25% uit andere delen van de wereld. Waarbij Aziatische studenten in de meerderheid zijn. Ongeveer 400 studenten volgen een opleiding in Deventer. Deze studenten komen vooral uit China, Vietnam en Indonesië, maar ook uit andere delen van de wereld, zoals Rusland, Chili, Nigeria, Kameroen en Bulgarije. Saxion biedt Engelstalige bachelor- en masterprogramma's aan in diverse disciplines. Dit varieert van businessopleidingen tot technische opleidingen.

De studenten wonen gedurende hun studie (meestal twee jaar) in Deventer en doen hier hoofdzakelijk hun ervaring met de Nederlandse cultuur op. Vaak gaan de studenten na hun studie weer terug naar hun land van herkomst. Waar ze de naam Deventer uitdragen. Saxion kent bloeiende alumniverenigingen in Peking, Hanoi en Jakarta. Met dit gegeven kunnen we in de Stedendriehoek meer doen, het biedt ons volop mogelijkheden om onze internationale handelscontacten verder uit te breiden.

Twee redenen

De hoogopgeleide buitenlandse studenten zijn om twee redenen interessant voor de Stedendriehoek. Ten eerste omdat voor de toekomst een fors tekort aan arbeidskrachten voorspeld wordt. Door de buitenlandse studenten meer aan Deventer te binden kunnen we ook in de toekomst hooggekwalificeerde werknemers naar de Stedendriehoek halen.

Ten tweede omdat velen weer terug gaan naar hun land van herkomst. Ze bezetten vervolgens daar een kaderfunctie in het bedrijfsleven of bij de overheid. Voor het bedrijfsleven in de Stedendriehoek kan dit het contact zijn dat nodig is om een ingang op buitenlandse markten te krijgen. Deze contacten, die bekend zijn met de Nederlandse cultuur en met de cultuur van het land van herkomst, zijn relatief gemakkelijk te benutten. Voorwaarde is wel dat het bedrijfsleven en de studenten worden gestimuleerd om dit soort contacten aan te gaan!

Saxion Connect wil bedrijven stimuleren deze kansen te benutten. Op deze manier wil Saxion bijdragen aan de profilering en ontwikkeling van de Stedendriehoek tot internationale kennisregio. Buitenlandse studenten kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Zij kunnen een brug zijn naar regio's waar bedrijven kennis naar toe kunnen brengen. Omgekeerd kunnen bedrijven in deze regio's ook kennis halen. Onderzoek en ontwikkeling vindt steeds meer internationaal plaats. Daardoor zal bij het bedrijfsleven ook de behoefte toenemen aan medewerkers uit het buitenland. Het zal daarbij niet alleen gaan om technici, maar ook om bijvoorbeeld management-, marketing- en salesfuncties.

Traineeshipprogramma

Concreet biedt Saxion Connect een traineeshipprogramma aan voor afgestudeerde internationale studenten. Bedrijven kunnen gebruikmaken van dit programma dat de international office van Saxion heeft ontwikkeld. Omdat het immigratiebeleid gewijzigd is, is het mogelijk dat kenniswerkers zich oriënteren op de Nederlandse arbeidsmarkt. Bedrijven kunnen daardoor de trainees inzetten voor een duidelijk omschreven en afgebakende opdracht, maar ze kunnen de trainees ook laten meedraaien in een team.

De voordelen voor bedrijven en organisaties die deelnemen aan dit internationale traineeshipprogramma zijn:

- De bedrijven krijgen een hoogopgeleide, talentvolle en goed Engelssprekende trainee in dienst die voldoet aan de criteria die zij geschetst hebben. Ze hoeven hiervoor geen uitgebreid selectieproces te voeren.
- Het programma is een aantrekkelijke en flexibele manier voor bedrijven om jonge talenten in te zetten voor een specifieke opdracht en op deze manier te onderzoeken of de trainee ook na deze periode voor het bedrijf interessant kan zijn. Een bedrijf kan na de specifieke opdracht de trainee bijvoorbeeld inzetten voor een functie in de (op te zetten) buitenlandse vestiging, maar ook voor een functie in Nederland.

Johannes van Vloten

Vader en grootvader Van Vloten waren predikant. Rond de tijd dat Johannes ("Jan") naar de middelbare school ging overleed zijn vader. In 1835 verhuisde Jan met zijn moeder, tante en zuster naar Leiden. Hij studeerde twee jaar westerse, klassieke en oosterse talen, waaronder Hebreeuws en sloot deze voorbereiding op zijn theologie-studie met de hoogste lof af. In 1843 promoveerde Johannes. Zijn promotie betekende tegelijkertijd zijn definitieve breuk met de kerk. Van Vloten was beïnvloed door het werk van de Duitse theoloog David Friedrich Strauss.

In 1854 werd Johannes door de gemeenteraad van Deventer aangesteld als hoogleraar Nederlandse taal- en letterkunde aan het Atheneum Illustre te Deventer. Omdat Johannes dan een vast inkomen heeft kan hij eindelijk trouwen met Elisabeth. In 1861 werd Johannes benoemd tot rector magnificus van het Atheneum. In 1862 voltooide hij zijn Baruch Spinoza, zijn leven en schriften in verband met zijn en onze tijd. In 1865 ontgaat hem een benoeming als hoogleraar in Groningen. In datzelfde jaar begint hij een eigen tijdschrift, De Levensbode (1865 – 1881), later omgedoopt tot De Humanist (1882 - 1883). In 1867 moest hij aan het Deventer Atheneum het veld ruimen na een heftige confrontatie met kerk en autoriteit. In datzelfde jaar beviel zijn vrouw van hun zevende kind. In 1868 verhuisde Johannes, die nu weer zonder vast inkomen zat, met zijn gezin naar Bloemendaal. Eén van de redenen om voor Bloemendaal te kiezen was de nabijheid van de zee. De andere was de aanwezigheid van de eerste, in 1867 opgerichte MMS in Haarlem. Alle drie de dochters zouden hier hun middelbare schoolopleiding krijgen.

Hoewel Johannes van Vloten aanvankelijk bevriend was met Multatuli, schreef hij in 1875 Onkruid onder Tarwe, dat een felle aanval op zijn vroegere vriend behelsde. Toen in 1876 de vader van Elisabeth overleed erfde zij daarmee zoveel vermogen, dat aan de architect Pierre Cuypers opdracht kon worden gegeven tot het bouwen van een huis aan het Florapark in Haarlem in neogotische stijl.

In 1878 maakte het gezin voor het eerst een reis naar Scandinavië. In 1881 opnieuw. In 1883 overleed Johannes van Vloten.

- Het programma biedt bedrijven de mogelijkheid gebruik te maken van goed opgeleid personeel met zeer specifieke kennis op het gebied van cultuur, taal en landen.
- Saxion verzorgt aanvullende training en scholing. Deze training en scholing is er op gericht bepaalde kennis en vaardigheden van de trainee verder uit te bouwen. De behoefte hieraan stelt Saxion aan het begin van het traineeship vast. Saxion begeleidt vervolgens de trainees en heeft regelmatig overleg met het bedrijf over de voortgang.

Deze mogelijkheden moeten bij het bedrijfsleven goed 'tussen de oren' komen. Daarbij kan de gemeente een rol spelen. De gemeente kan waar het mogelijk en gepast is aandacht vragen voor het programma.

Rol gemeente

Verder is het aan de gemeente om er voor te zorgen dat de buitenlandse studenten goede herinneringen aan Deventer en de regio overhouden. Dit kan onder andere op de volgende manieren:

- De gemeente moet samen met Saxion zorgen voor goede huisvesting van de buitenlandse studenten. Daarover zijn we al met Saxion en de woningcorporaties in overleg.
- We gaan als gemeente speciale ontvangsten organiseren voor buitenlandse studenten. De gemeente nodigt hiervoor ook het bedrijfsleven uit.
- De gemeente gaat er voor zorgen dat er gericht aandacht komt voor de cultuur van de buitenlandse studenten. Dit o.a. door culturele instellingen te vragen een programma aan te bieden dat speciaal gericht is op de landen waaruit deze studenten komen. De instellingen zullen de studenten actief benaderen om zelf ook een inbreng te leveren voor het programma.

Albertus Jacobus Duymaer van Twist

Eduard Douwes Dekker nam in 1856 ontslag als bestuursambtenaar in Lebak op Java, omdat hij geen deel wilde uitmaken van een ambtelijke top die de andere kant uitkeek terwijl een inlandse hoofdman zijn bevolking uitbuitte. Dekker wilde daarover zijn beklag doen bij gouverneur-generaal Mr. A.J. Duymaer van Twist (1809-1887), maar werd niet eens door hem ontvangen. Verbitterd schreef hij vervolgens de Max Havelaar, een uiterst kritisch boek over de bestuurscultuur in Nederlands-Indië en een hoogtepunt uit de 19de-eeuwse Nederlandse literatuur.

Gouverneur-generaal Duymaer van Twist. De hoogste baas in Nederlands-Indië in die tijd was de in Deventer geboren Duymaer van Twist. Hij studeerde aan het Athenaeum Illustre en promoveerde in 1832 in Leiden. Van 1851 tot 1856 was hij gouverneur-generaal in Nederlands-Indië. Als liberaal wilde hij daar de druk op de inlandse bevolking verlichten. Het is daarom opmerkelijk dat uitgerekend hij het mikpunt van Multatuli werd. Na zijn terugkeer in Nederland nam Van Twist zijn intrek in de nieuwgebouwde buitenplaats Nieuw Rande in Diepenveen.

De VOC. De connectie tussen Deventer en Nederlands-Indië is rijker dan men zou vermoeden. Al bij de oprichting van de Vereenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in 1602 waren er vermoedelijk Deventenaren onder de financiers. En in 1629 werd het VOC-schip Deventer naar de stad vernoemd. Het verging twee jaar later voor de kust van Texel. De VOC-kamer Amsterdam gebruikte alleen hout van de Deventer houtmarkt voor de bouw van haar schepen. Rond 1710 werden in Deventer door muntmeester Pieter Sluysken nog herhaaldelijk VOC-munten geslagen, ondanks het feit dat dit keer op keer door de Staten Generaal verboden werd.

6. Hoe kunnen we commerciële initiatieven beter ondersteunen?

Naast publiek gefinancierd HO ontstaan er ook privaat gefinancierde HO initiatieven. Zowel binnen als buiten Saxion. Deventer kan en zal zich inzetten om een attractieve vestigingsplaats voor HO te blijven.

Naast door de overheid bekostigde opleidingen heeft Saxion ook privaat gefinancierde opleidingen. Deze zijn ondergebracht bij Saxion-Next. Het gaat om 1543 leerlingen. Ook biedt Saxion negen masteropleidingen op commerciële basis aan.

Buiten Saxion zijn de volgende commerciële opleidingen gevestigd in Deventer:

- Mons Raadgevend Managers - Webster University Leiden;
- Avicenna Academie voor Leiderschap;
- Dutch Institute for Excellent Masters (D.I.E.M. opleidingen).

Deze drie zijn vrij recent in Deventer gevestigd en bieden voornamelijk (korte) opleidingen en cursussen aan op academisch niveau. Voor Mons Raadgevende Managers geldt dat de opleidingen en cursussen in het verlengde liggen van hun raadgevende activiteiten. Het aantal deelnemers per jaar is ongeveer 100.

De Avicenna Academie voor Leiderschap is in juli 2009 verhuisd naar Deventer om in een "kennisintensieve omgeving" met een traditie te komen. Zij bieden programma's van hoge kwaliteit aan die door de top van het Nederlands bedrijfsleven worden gevolgd.

D.I.E.M. opleidingen heeft als doel het aanbieden van kwalitatief hoogwaardige HBO- en WO-opleidingen. D.I.E.M concentreert zich vooralsnog in haar opleidingen en workshops op het gebied van communicatie in woord en beeld. Zij zijn onlangs naar Deventer verhuisd.

Verder ontwikkelt de Twente School of Management (TSM) plannen voor een aanbod in Deventer.

Het is verheugend te constateren dat commerciële opleidingen Deventer vanwege haar intellectuele geschiedenis en cultuur als een goede vestigingsplaats zien. Waar nodig en mogelijk zal de gemeente dergelijke initiatieven ondersteunen. Daarbij zal maatwerk aan de orde zijn op het gebied van ruimtelijke faciliteiten en een goede verbinding tussen onderwijs, bedrijfsleven en samenleving. Een voorwaarde daarbij is wel dat de instelling een goed bedrijfsplan heeft.

De **Geert Grote Universiteit** (GGU) heeft de ambitie om een instelling van allure te worden. Onlangs heeft de GGU zich bestuurlijk en programmatisch vernieuwd, zodat zij meer ruimte biedt voor confrontatie van verschillende meningen. De GGU wil zich gaandeweg ontwikkelen tot een instelling waarin de volgende onderdelen centraal staan:

- De uitbouw van het Europa Instituut met de afdelingen West- en Midden Europa en Oost-Europa.
- Het verzorgen van lezingen, cursussen en colleges. Deze zijn in de regel succesvol.
- Het beheren en uitbreiden van een bibliotheek ter ondersteuning van het Europa Instituut. Men heeft momenteel 32.000 banden in beheer. Daarvan overlapt slechts 3% met het bezit van de Stads- en Atheneumbibliotheek en is 10% niet aanwezig in andere wetenschappelijke bibliotheken in Nederland.
- Het verzorgen van publicaties.
- Op de lange termijn de opleiding van studenten.

Voor de financiering doet men een beroep op particulieren en fondsen. Met name door giften van particulieren hoopt men een fonds te stichten waarmee men duurzaam kan blijven bestaan.

Het verwerven van wetenschappelijke bibliotheken past bij het profiel van Deventer Boekenstad. Daarnaast sluiten de lezingen, cursussen en colleges naadloos aan bij de intellectuele traditie van Deventer. De GGU is daarom zeker een verrijking voor de cultuur in Deventer.

De gemeente gaat er van uit dat de GGU zichzelf bedruipt. Daarbij zullen we ze waar nodig en mogelijk wel ondersteunen bij aanvragen naar fondsen. Het perspectief voor de GGU zien wij nu veel meer buiten het reguliere bestel van hoger onderwijs.

Etty Hillesum

Etty woonde met haar ouders en twee broers vanaf 1924 in Deventer, waar haar vader rector was van het Stedelijk Gymnasium. Na het behalen van het gymnasiumdiploma vertrok Etty in 1932 naar Amsterdam om rechten en Slavische talen te studeren. Nadat de oorlog was uitgebroken begon ze aan een studie psychologie. In augustus 1942 volgde ze uit solidariteit met haar joodse landgenoten de oproep om zich te melden in kamp Westerbork, waar ze voor haar lotgenoten een lichtende persoonlijkheid was. Op 7 september 1943 werd zij met haar hele familie op transport gesteld naar het concentratiekamp Auschwitz, waar zij op 30 november 1943 om het leven kwam.

Haar dagboeken werden in 1981 uitgegeven onder de titel Het verstoorde leven. Haar literaire begaafdheid, haar onverzettelijk geloof in mensen en haar radicale ethiek maken haar dagboeken tot een zeldzaam document en een hoogtepunt in de belijdenisliteratuur van na de oorlog. In 1985 werd aan de IJssel ter hoogte van de Kapjeswelle een monument opgericht ter nagedachtenis aan Etty Hillesum. De vorm van het monument, ontworpen door Arno Kramer, laat een onderbroken lijn zien, die de verstoring in haar leven uitdrukt.

Na de oorlog was de joodse gemeenschap in Deventer te klein geworden om een grote synagoge te onderhouden. Het gebouw werd in 1952 verkocht aan de christelijk-gereformeerde gemeente. Van 1952 tot 1987 bevond zich in het huis Lange Bisschopstraat 19 de laatste Deventer synagoge. Een Davidsster boven de deur herinnert daar nog aan.

Het Etty Hillesum Centrum, dat gevestigd is in het gebouw van de eerste joodse synagoge (het sjoeltje) aan de Roggestraat, wil een ontmoetingsplaats zijn waar voor alle mensen, ongeacht geloof, overtuiging, nationaliteit, culturele of etnische afkomst. Er worden activiteiten georganiseerd die zijn gericht op verdraagzaamheid en vrijheid van denken en handelen. Daarbij vormen de dagboeken, brieven en de persoonlijke geschiedenis van Etty Hillesum de centrale inspiratiebron.

7. Vervolg

In hoofdstuk 2 hebben we aangegeven dat de gemeente niet bepaalt waar hoger onderwijs zich vestigt. Haar mogelijkheden beperken zich tot het goed faciliteren en het alert zijn op en het (helpen) benutten van kansen.

Het faciliteren betreft zich op het bieden van goede ruimtelijke faciliteiten voor de instellingen en studenten, een prettig en aansprekend intellectueel en cultureel klimaat en het actief bijdragen aan een goede verbinding tussen onderwijs, bedrijfsleven en samenleving. Hier zullen we onze inzet voortzetten en intensiveren voor wat betreft het nog succesvoller laten zijn van het lectorenmodel.

Wat betreft het benutten van kansen zullen we aansluiten bij:

- de bestaande strategie, mogelijkheden en perspectieven van Saxion;
- de traditie van Deventer als stad waar intellectuelen zich thuis voelen;
- de aanwezigheid van een glasvezelnetwerk.

Buitenlandse studenten gaan we meer aan Deventer binden. Dit door speciale ontvangsten voor hen te organiseren, door hun cultuur en land meer aandacht te geven in het cultuuraanbod van Deventer en door het bewustzijn van hun aanwezigheid (bij het bedrijfsleven) te vergroten.

Als er nieuwe instellingen zich in Deventer willen vestigen, dan moeten zij iets nieuws bieden wil het kans op succes hebben. Nieuw in de zin van unieke opleiding, unieke onderwijsformule of unieke doelgroep. Verder dient er een goed bedrijfsplan aanwezig te zijn. Dit zijn de belangrijkste criteria om de potentie van een nieuwe opleiding aan te toetsen en om af te wegen of gemeentelijke steun al of niet gewenst is.

Privaat gefinancierde instellingen zijn zeer welkom in Deventer. Waar mogelijk en nodig zullen we hen ondersteunen voor wat betreft ruimtelijke faciliteiten en het ontwikkelen van de benodigde lokale en regionale netwerken.

Hendrik Pieter Marchant

*Marchant ging in 1888 te Leiden rechten studeren; promoveerde daar in 1894 op het proefschrift *Begrip en gevolg van belediging in het burgerlijk recht*. In het zelfde jaar vestigde hij zich als advocaat en procureur in zijn geboorteplaats Deventer. In 1897 kwam hij in de gemeenteraad van Deventer en in 1899 werd hij wethouder van financiën. Bij een tussentijdse verkiezing in 1900 koos het district Deventer hem voor de Radicale Bond tot lid van de Tweede Kamer; hij bleef dat tot in 1933. In 1901 behoorde hij tot de oprichters van de Vrijzinnig-Democratische Bond. Van 1905-1908 was hij voorzitter van de partij en vanaf 1916 voorzitter van de Tweede-Kamerfractie. Hij verhuisde in 1901 naar Den Haag, waar hij zijn advocatenpraktijk voortzette, in 1923 in de gemeenteraad terecht kwam en sedert 1931 wethouder van onderwijs was. In 1933 werd hij minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Hij overleed in 1956 in Den Haag.*

8. Literatuur

Bij het opstellen van deze visie is gebruikgemaakt van de volgende literatuur:

- Advies commissie Veerman, april 2010.
- Bureau Atlas voor gemeenten, 'Stadsfilm 2009 Deventer'.
- 'Korte SWOT-analyse in verband met kansen voor een universiteit in Deventer', gemeente Deventer, mei 2009.
- Verkenning hoger onderwijs, juli 2009, Gemeente Deventer, SO-Kennis en verkenning.
- Resultaten enquête hoger opgeleiden in de Stedendriehoek, Derek Jan Fikkers. Universiteit Twente / CSTM, april 2005.
- Strategisch Economische Agenda 2010-2014, G4, G27, ministerie van Economische Zaken, Nicis Institute, Den Haag, 23 mei 2009.
- Innovatiegedreven Regionale Ontwikkeling in Oost Nederland, op zoek naar de regionale x-factor, Paul Bijleveld, september 2008.
- Werkagenda Ondernemers Stedendriehoek, april 2007.
- Clemens Hogenstijn, 'Een plan uit 1784 van prof. F.A. van der Marck voor een universiteit in Deventer'.